

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

222-2015

223-2015

224-2015

225-2015

226-2015

227-2015

228-2015

L. G.

University

operty of univ 58

211

2015/4

222-228

by M. L. H. 1911

451

1800 64.

Музыка и география

2003

ԿՈՄՍ ԼԷՕՆ ԹՕԼՍՏՈՅ

ՔՐՈՆԷՅ ՎԱՍԻԼԻԷՖ

(Վ Ի Պ Ա Կ)

Թարգմանեց Ֆրանսերէնէ
ԱՆԴՐԱՆԻԿ Մ. ԿԷՆՃԵԱՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ
Տպագր. ՆՃԱՆ - ՊԱՊԻԿԵԱՆ
1910

Printed in Turkey

ԿՈՍՍ ԼԷՕՆ ԹՕԼՍԹՈՅ

891.71

- 90

կ. ք.

1000

ՔՐՈՆԷՅ ՎԱՍԻԼԻԷՔ

(Վ. Ի. Պ. Ա. Գ.)

Թարգմանեց Ֆրանսերէկէ
Ա. Ն. ԴՐԱՆԻԿ Մ. ԿԷՆՃԵԱՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ

Տպագր. ՆՇԱՆ - ՊԱՊԻԿՆԱՆ

1910

2011

1317

Printed in Turkey

ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՍ

Աւերոյ յոգևորին մը պիտի ըլլար Լեօն Թօ-
լլարօյի մասին խօսք ընել: Աշխարհածանօր հեղինակ
մը՝ որ մասնայատուկ վարդապետութեան մըն ալ ռահ-
վիրան եղած է:

Թարգմանելով ներկայ վիպակը, Լեօն Թօլլարօյի
գրականութենէն ճաշակ մը սալ եղած է նպասակս,
միեւնոյն ասէն վստահ ըլլալով որ այս կերպ դիւր-
բըռնելի գրփոյկներն եւն որ ընթերցասիրութեան զարկ
կուսան:

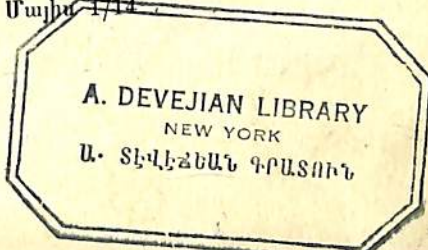
Միակ յանձնարարութիւնն որ ունիւմ ընթերցող-
ներուս, այն է՝ իրական կեանքի յարադէպ որուագնե-
րովը հիշատած այս վիպակի ընթերցանութեան ասէն
կանգ առնել տրտէն եւ երկարօրէն խորհրդածել հե-
րոսի կեանքին իրերայացորդ իւրաքանչիւր փոշերուն
փայ, փասնօրէն ասանկով եւեթ թէ կարելի պիտի ըլ-
լայ հասկնալ, թէ հերոսին կեանքի յոգուներովը
ապրիչ փայրկեան մը եւ ոգորիչ մի ֆիջ եւ թէ սիրտնու
մէջ զգալ կանսց կանսց անորոջ խրատ մը, որը
նախախարապէս ֆայլն է եսին դէպի գիտակցական
զարբնումը եւ զարգացում:

Ա. Մ. ՎԷՆՃԵԱՆ

ԱՏԱԲԱԶԱՐ, 1910 Մայիս 17/14

222-2015
(1053 | 39) 9/1/22

ՔՕՐՆԷՅ ՎԱՍԻԼԻԷՖ

Ա.

Այն օրը որ գիւղ վերադարձաւ, Քօրնէյ Վասիլիէֆ յիսուն և չորս տարեկան էր: Իր գանդուր և խիտ մազերուն մէջ ո՛չ մէկ ճերմակ թեկ կ'երեւար, միայն սև մօրուքին մէջ թուշերուն մօտ սկսած էր ճերմակը: Դէմքը կարմիր էր և անխորշոմ. ծոծրակը լայն և ուժեղ. ամբողջ կարչնեղ մարմինը գիրցած էր քաղաքի կեանքին ճոխութեանը մէջ:

Քսան տարի առաջ զինուորական ծառայութիւնը աւարտած և ստակով էր եկած: Նախ խաչութ մը բացած էր, բայց յետոյ ձգած՝ արջառի առեւտուրով զբաղելու համար: Չէր քասիա կ'երթար արջառ և ոչխար գնելու, զորս Մոսկուայի մէջ կը վաճառէր:

Կայ աւանը՝ իրենց թիթեղեայ տանիքով քա-
րաշէն տան մէջ կ'ապրէին ծեր մայրը, կինը և իր
երկու տղաքները (մանչ մը և աղջիկ) ինչպէս նաև իր
քեռորդին՝ տասնևհինգ տարեկան համր որբ մը և
ծառայ մը:

Քօրնէյ երկու անգամ ամուսնացած էր: Աւ-
ռաջին կինը՝ տկար և հիւանդոտ, մեռած էր ան-
զաւակ: Այրի և արդէն տարիքոտ, բայց մօտաւ-
կայ գիւղէն աղքատիկ դեռատի աղջկան մը հետ
ամուսնացաւ, որը գեղեցիկ էր և առողջ: Ուրեմն
տղաքները այս երկրորդ կնոջմէն էին:

Վերջին անգամ բերած ապրանքը՝ այնքան
նպաստաւոր կերպով վաճառած էր Քօրնէյ Մոս-
կուայի մէջ որ շուրջ երեք հազար բուբլի տիրա-
ցած էր: Հայրենակիցէ մը իմացած էր որ ո՛չ շատ
հեռի իրենց գիւղէն՝ գործը աւրուած հարուստի մը
անտառը աժան գինով կը ծախուէր. որոշեց ու-
րեմն ատաղձի գործով զբաղիլ: Քօրնէյ իրենց
գիւղը երկաթուղիի կայարանը հանդիպեցաւ հայ-
րենակիցի մը, այն է միաշէն Քուզմայի, որուն
գործն էր ցիւց մագերով անձուսի զոյգ մը գրաստը
հետը առած ամէն շոգեկառքի գիւղէն դէպի կա-
յարան երթալ ի խնդիր ճամբորդի: Քուզմա աղ-
քատ էր, և այս պատճառաւ հարուստները չէր
սիրեր: Քօրնէյը չէր սիրեր և Քօրնիւշքա կը կոչէր:

Քօրնէյ՝ ոչխարենիէ վերարկու մը հագած,
պայուսակ մը ձեռքը, կայարան ելաւ և փորը
անկած կանգ առաւ շնչասպառ շուրջը գիտելով:

Առտու էր. հակառակ սառոյցին՝ օդը մոլթ էր և
քաղցր:

— Ի՞նչ կը սպասես, Քուզմա հօբար, ճամբորդ
չունի՞ս, ըսաւ: Կը տանի՞ս դիս:

— Ինչո՞ւ չէ: Բուբլի մը տուր տանիմ քեզ:

— Ի՞նչ: Եօթանասուն կոպէկ բաւական է:

— Փորդ գերցուցեր ես և տակաւին խեղճ
մարդու մըն ալ երեսուն կոպէկին աչք ունիս:

— Ազէկ, աղէ՛կ, կը հաւանիմ, ըսաւ Քօրնէյ:
Պայուսակը կառքին առջեւը դնելով ինքն ալ
մէջի նստարանին վրայ նստաւ:

Քուզմա կառքին առջեւը բարձրացաւ:

— Օ՛ն, ուրեմն:

Կառքը կայարանէն դէպ ի դուրս խճուղին
եկաւ:

— Է՛յ, նայինք ի՞նչ կայ նոր, գիւղին մէջ.
հարցուց Քօրնէյ:

— Հը՛, աղէկ ոչի՛նչ:

— Ի՞նչ կ'ըսես: Մեր պառաւը կ'ապրի՞:

— Պառան ալ ողջ է, դեռատի կինդ ալ.
գէշ չեն. նոր ծառայ մը ունին:

Եւ Քուզմա խնդաց, ինչ որ քիչ մը տարօրի-
նակ երեւցաւ Քօրնէյի:

— Ի՞նչ ծառայ: Է՛հ, Բիէ՛րը:

— Բիէր հիւանդ է: Էօվսթիկը առին, Քա-
մէնքայէն է, իր գիւղէն, ըսաւ Քուզմա:

— Հը՛մ. ըրաւ Քօրնէյ:

Երբոր Քօրնէյ Մարֆայի ձեռքը կ'ուզէր, կի-
ները Էօվսթիկի մը մասին բաներ մը խօսած էին:

— Ասանկ է, Քօրնէյ Վասիլիէֆ, ըսաւ Քուզ-

մա : Հիմակուան կիները իրենց գլխուն կը գործեն :

— Ի՞նչ ընենք . ըսաւ Քօրնէյ : Զիդ շատ ծե-
րացեր է . աւելցուց , խօսակցութիւնը փոխելու
համար :

— Ես ալ երիտասարդ չեմ այլեւս : Տիրոջը
պէս է , պատասխանեց Քուզմա , ծուռ՝ կաղ ոտ-
քեր ունեցող ձին մտրակելով :

Կէս ճամբան պանդոկ մը կար : Քօրնէյ
հրամայեց կանգ առնել և պանդոկ մտաւ : Քուզ-
մա՝ ձին պարապ մտուրին դարձուց և փոկերը
շտկեց առանց Քօրնէյի նայելու , սպասելով որ
Քօրնէյ հրամայէ իրեն :

Քօրնէյ գաւիթը ելնելով ,

— Օ՛ն ուրեմն , Քուզմա հօբար , եկուր գա-
ւաթ մը կոնծէ , ըսաւ :

— Ի՞նչ կայ . աւելցուց Քուզմա , աճապարած
չըլլալ ձեւացնելու համար :

Քօրնէյ օղի ապսպրեց և Քուզմային հրամ-
ցուց : Քուզմա առտուրնէ ի վեր ճաշած չըլլալուն՝
շուտով գինովցաւ և խսկոյն Քօրնէյի մօտենալով՝
ցած ձայնով՝ սկսաւ անոր պատմել գիւղի շարա-
խօսութիւնները :

Գիւղը կը խօսուէր թէ Մարֆա , անոր կինը ,
իր հին սիրահարը իբր ծառայ առած էր և թէ ա-
նոր հետ կ'ապրէր :

— Ինծի ի՞նչ . քու վրադ կը խղճամ , ըսաւ
Քուզմա գրգռուած , միայն թէ լաւ չէ , մարդիկ
կը ծաղրեն : Արդարեւ անոնք մեղքէն չեն վախ-
նար . . . : Է՛յ , ըսի , սպասեցէք , ինքը պիտի

դայ . . . Ահա այսպէս . սիրելիս Քօրնէյ վասիլիէ-
վիչ :

Քօրնէյ լուռ մտիկ կ'ընէր Քուզմայի ըսածնե-
րը և իր թանձր յօնքերը նետզնետէ աւելի վար
կ'իջնային ածուխի պէս սև՝ փայլուն աչքերուն
վրայ :

— Պիտի խմե՞ս տակաւին , հարցուց երբոր շի-
չը պարպուեցաւ : Ո՞չ : Մեկնինք ուրեմն :

Վճարեց հաշիւը և ճամբուն վրայ ելաւ :

Գիշերը սկսելուն տուն հասաւ : Առաջին ան-
ձը՝ որ հանդիպեցաւ նոյն ինքն էօվսթիկը եղաւ ,
որուն վրայ խորհելէ չէր կրցած դադրիլ ամբողջ
ճամբուն տեսողութեանը : Քօրնէյ բարեւեց անոր :
էօվսթիկի տոգոյն՝ խարտեաչ՝ նուրբ դէմքը տես-
նելով , Քօրնէյ մինակ գլուխը երեքցուց զարմա-
ցումով . «Մտեց ան ձեր շունը» մտածեց . «Սա-
կայն , ս'վ գիտէ . . . : Բայց և այնպէս հիմա պիտի
իմանամ» :

Քուզմա ձիերուն մօտ կեցած՝ իր միակ աչքը
կը թարթէր :

— Ուրեմն մեր տո՞ւնը կը կենաս . հարցուց ա-
նոր Քօրնէյ :

— Է՛յ , հարկաւ տեղ մը աշխատելու է , պա-
տասխանեց :

— Սենեակը տա՞ք է :

— Ի հարկէ . Մարֆա Մաթվէյէվեան հոն է ,
պատասխանեց էօվսթիկ :

Քօրնէյ գաւիթէն անցաւ : Մարֆա՝ ձայներու
ազմուկէն դուրս ելաւ : Ամուսինը տեսնելուն՝ կար-

մըրեցաւ, և աճապարեց ընդունիլ մասնաւոր դուրդուրանքով մը :

— Ես ալ, մայրիկն ալ քեզի սպասելէ դադրած էինք, ըսաւ և Քօրնէյին ետեւէն սենեակ գնաց :

— Նայինք, ի՞նչպէս ապրեցաք բացակայութեանս :

— Ամէն ատենուան պէս, ըսաւ Մարֆա : Եւ գրկելով երկու տարեկան աղջնակը՝ որ քղանցքէն կը քաշէր և կաթ կ'ուզէր, ամուր քայլերով դուրս ելաւ :

Քօրնէյի մայրը՝ տղուն պէս սեւաչուի, թեթեմուճակներու մէջ ոտքերը քաշկրտելով, սենեակ մտաւ :

— Շնորհակալ ենք որ մեզ տեսնելու եկար, ըսաւ գլուխը երերցնելով :

Քօրնէյ պատմեց դալուն պատճառը, բայց յիշելով Քուզման, դուրս ելաւ վճարելու : Գաւրիի դուռը բացած ատեն, բակին մէջ՝ ճիշտ իր դիմացը նշմարեց Մարֆան և Էօլմիթիկը : Իրարու շատ մօտիկ կեցած էին, և Մարֆան բան մը կ'ըսէր : Էօլմիթիկ՝ Քօրնէյը նշմարելով հեռացաւ, իսկ Մարֆան սաւալարին մօտ գնաց, որուն խողովակը կը չչար :

Քօրնէյ անցաւ լուռ, կնոջը ծռած քամակէն և պայտասակը առնելով՝ հրաւիրեց Քուզման որ սենեակ գայ թէյ առնելու :

Թէյէն առաջ, Քօրնէյ՝ Մոսկուայէն բերած նուէրները բաժնեց իրեններուն, մօրը՝ բրդեայ ցիսի մը, Յէդկային՝ պատկերներու գիրք մը, իր

համր քեռորդուոյն՝ բաճկոն մը, կնոջը՝ շրջադգեստուցու մը :

Թէյի ատեն՝ Քօրնէյ նստած կը մնար, յօնքերը պոստած և լուռ, ատեն ատեն՝ շրթունքներուն ծայրովը ժպտելով երբ համրին նայէր, որուն ուրախութենէն կը զբօսնուին ամէնքը : Համրը ստուգիւ չէր կրնար կշտանալ բաճկոնէն : Անդադար կը ծալէր, կը քակէր, կը փորձէր, Քօրնէյի համրոյրներ կը խրկէր և կը խնդար :

Թէյն ու ընթրիքը աւարտելուն պէս, Քօրնէյ զնաց այն յարկաբաժինը ուր կը պառկէր Մարֆայի հետ և իրենց պզտիկ աղջիկը :

Սեղանի անօթները կարգի դնելու համար Մարֆա մեծ սենեակին մէջ մնաց : Քօրնէյ՝ մինակը սեղանին առջեւ նստած՝ արմուկներովը կը լիսեցաւ և սպասեց : կնոջը դէմ զգացած բարկութիւնը երթալով աւելի կ'եռեւեկիէր իր ներսը : Ծոցէն տետրակը հանեց և սկսաւ իր հաշիւները ընել գաղտնիքները փոփոխելու համար : Հաշիւը կը շարունակէր, ատեն ատեն մուտքի կողմը նայելով և մեծ սենեակին մէջ քայլերուն ականջ դնելով : Քանի մը անգամ դրան բացուիլ գոցուիլը լսեց, գաւրիի մէկը անցաւ, բայց Մարֆան չէր : Վերջապէս անոր ոտնաձայնը ճանչցաւ : Դուռը երերաց, բացուեցաւ և Մարֆա՝ վարդաթոյր և գեղեցիկ, կարմիր պերդով ներս մտաւ փոքրիկ աղջիկը գրկած :

— Յոգնած ես ճամբորդութենէդ, չէ՞, ըսաւ ժպտելով, իբր թէ անոր մտայլ դէմքը չէր նշմարած :

Քօրնէյ առանց պատասխանելու նայեցաւ աւնոր և սկսաւ հաշուել, թէեւ այլ եւս ոչինչ մնացած էր հաշուելու:

— Արդէն ուշ է, ըսաւ կինը՝ աղջիկը գետին դնելով:

Մարֆա բարավանին ետեւը անցաւ: Քօրնէյ լսեց անկողինին շտկուիլը և տղան պառկեցնելը:

Քուզմայի այն խօսքերը, «մարդիկ կը ծաղրեն» միաքը ինկան: «Կեցի՛ր քիչ մը» մտածեց դժուարաւ շունչ առնելով, և յամբաշարժ ոտքի ելաւ, իր պղտիկ մատիտը բաճկոնին գրպանը դրաւ, հաշուեատխտակն ալ պատը կախեց և անկողնոցին մօտեցաւ:

Մարֆա ոտքի կեցած էր, դէմքը սրբոց պատկերներուն՝ և կ'աղօթէր: Քօրնէյ կանգ առաւ և սպասեց: Մարֆա երկար ատեն խաչակնքուելով աղօթքները կը կարդար կիսաձայն:

Քօրնէյի այնպէս կը թուէր որ շատոնց աղօթքները աւարտած էին և դիտմամբ կը կրկնէր այլեւս: Վերջապէս մինչեւ գետին խոնարհեցաւ, շտկուեցաւ, քանի մը բառ ալ մըմուսց և դէմքը դէպ ի Քօրնէյ դարձուց:

— Մեր փոքրիկ Ակաֆիան կը քնանայ արդէն, ըսաւ Մարֆա աղջնակը մատնանշելով:

Եւ ժպտուն նստաւ անկողնին վրայ որ կը ձռնչէր:

— Երկար ատենէ՞ ի վեր տունն է միթէ էօվսթիկը. հարցուց Քօրնէյ անկողնոցէն ներս մտնելով:

Հանդարտ շարժուածելով մը Մարֆա՝ իր մազի թանձր հիւսուածքներէն մէկը կուրծքին վրայ քաշեց և մատներու արագ շարժումով մը սկսաւ քակել հիւսքը: Քօրնէյի երեսին կը նայէր և աչքերը կը ժպտէին:

— Էօվսթիկը՞: Չեմ գիտեր, երկու երեք շաբաթ գրեթէ:

— Իրա՞ւ է որ անոր հետ կ'ապրիս. յարեց Քօրնէյ:

Մարֆա մազի հիւսուածքը ձեռքէն վար ձգեց, բայց իսկոյն կրկին ձեռք առնելով իր թանձր և կարծր մազերը սկսաւ հիւսել:

— Ինչե՛ր կը հնարեն: Ե՛ս, էօվսթիկի հետ ապրի՛մ, յարեց, էօվսթիկ անունը մասնաւոր շեշտով մը արտասանելով. — Ա՛ռ քեզի զրպարտութիւններ: Ո՞վ ըսաւ ատիկա:

— Ըսէ՛: Իրա՞ւ է կամ ոչ, աւելցուց Քօրնէյ, իր լայն բռունցքները սեղմելով գրպաններուն մէջ:

— Հերիք այդ յիմարութիւնները: Կ'ուզե՞ս որ կօշիկներդ քաշեմ:

— Պատասխան տո՛ւր իմ հարցումիս:

— Ա՛ռ քեզի գիւտ մը, էօվսթի՛կ, յարեց Մարֆա: Է՛հ, ո՞վ պատմեց քեզ այդ սուտերը:

— Ի՞նչ կ'ըսէիր անոր գաւիթը:

— Ի՞նչ կ'ըսէի անոր: Կ'ըսէի որ տակառին նոր չըջանակ մը անցնելու է: Բայց ի՞նչ ունիս ինձի հետ:

— Կ'ուզեմ որ ճշմարտութիւնը ըսես: Պիտի սպաննեմ քեզ, նենգաւոր:

Կնոջը մազի հիւսքէն բռնեց :

Մարֆա անոր ձեռքերէն քաշեց հանեց մազերը, դէմքը ցաւէն գալարուն :

— Ծեծի արժանի ես դուն : Ի՞նչ հաճոյք ունիմ քու մօտ : Այսպիսի կեանք մը, չեմ գիտեր ի՞նչ կարելի է ընել . . .

— Ի՞նչ պիտի ընես. պոռաց դէպի կիներ յառաջանալով :

— Ի՞նչու համար մազերուս կէսը փրցուցիր : Ահա փունջ փունջ կը թափի : Ի՞նչ ունիս հետս : Իրաւ է որ . . .

Մարֆա խօսքը չլմնցուց : Քօրնէյ անոր բազուկէն բռնելով անկողնէն վար քաշեց և սկսաւ հարուածել կողերուն և կուրծքին վրայ :

Քանի կը ծեծէր, այնքան աւելի բարկուածիւնը կը գրգռուէր : Կիներ կը պոռար, կը տապալարկէր, փախչիլ կը ջանար բայց Քօրնէյ բռնածը չէր թողուր :

Տղան՝ արթննալով, դէպի մայրը նետուեցաւ :

— Մայրի՛կ, մայրի՛կ, ճչաց :

Քօրնէյ աղջկանը բազուկէն բռնեց, մօրմէն անջատեց և կատուի ձագի մը պէս՝ անկիւն մը նետեց : Աղջնակը սուր ճիչեր արձակեց, յետոյ, քանի մը վայրկեան ետք ձայնը չլսուեցաւ այլևս :

— Չարագործ, սպաննեցիր զանի, պոռաց Մարֆա և ուղեց դէպ իր զաւակը երթալ :

Բայց Քօրնէյ կրկին բռնելով, կուրծքին այնքան ուժգին հարուած մը տուաւ որ Մարֆա ինկաւ և յանկարծ ձայնը կտրեցաւ :

Այլևս մինակ աղջիկն էր յուսահատօրէն ճչացողը :

Պառաւ մայրը առանց պերոզի, ձերմակ մազերը խառնի խուռն, գլուխը դողդոջուն անկողնոցը մտաւ :

Առանց Քօրնէյի՝ ո՛չ ալ Մարֆայի վրայ նայելու մօտեցաւ տղային, որ յուսահատ՝ ողբազին ճիչեր կը հանէր, և խաղաղեցուց :

Քօրնէյ ոտքի կանգնած՝ դժուարաւ կը շնչէր ու բոլորտիքը կը նայէր քունէն նոր արթնցողի մը պէս որ չէր գիտեր ուր գտնուիլը և ոչ ալ անցուղարձը :

Մարֆա գլուխը վերցուց և հեծեծելով իր աբիւնտտած դէմքը սրբեց շապիկին ծայրովը :

— Անիծեա՛լ, աւազա՛կ : Այո՛, էօվսթիկի հետ կ'ապրիմ և անցեալին մէջ ալ կենակցած եմ անոր հետ : Ահա՛. Ակաֆիան ալ քեզմէ չէ. անոր աղջիկն է. յայտարարեց արագօրէն :

Ու միւս կողմէ ձեռքերը վեր բարձրացուց դիմադրելու համար գալիք հարուածներուն :

Բայց Քօրնէյ, իր թէ հասկցած չըլլար, առանց պատասխան տալու մրմուռաց :

— Տես թէ ի՞նչ ըրիր պղտիկին. խեղճին բազուկը տեղէն խախտեցիր. ըսաւ պառաւը, ցցունելով կախուած անշարժ ձեռքը տղուն որ կը շարունակէր՝ լալ և ճչալ :

Քօրնէյ անդին դառնալով դուրս ելաւ :

Օդը միշտ ցուրտ էր և մռայլ : Թեթև սառոյցի մանրուածքներ կը թափէին մարդուն այ-

բող ճակատին և այտերուն վրայ: Սանդուղին վրայ նստաւ և վանդակապատին վրայէն բուռովը ձիւն առնելով սկսաւ ուտել:

Գրան մէջէն Մարֆայի ողբերը և տղուն աղիողորմ ճիշերը կը լսէր:

Վերջապէս ոտքի ելնելով սրահը մտաւ: Սեղանին վրայ ճրագը կը պլպլար մինչ անդին բարավանին ետեւը ողբերը կը կրկնապատկուէին: Հագուեցաւ, նստարանին ներքև դետեղուած պաշտակը քաշեց, անոր մէջ տեղաւորեց իր պէտքերը և պարանով մը կապեց բոլորտիքը:

— Ինչո՞ւ խոշտանդեցիր զիս: Ինչո՞ւ: Ի՞նչ բրի ես քեզի, սկսաւ կոծել Մարֆա կողկողազին:

Քորնէյ առանց պատասխանելու պայուսակն առնելով դէպի դուռը ուղղուեցաւ:

— Թիպա՛րտ: Սւաղա՛կ: Կեցի՛ր: Կը կարծես որ դատաւոր չկա՞յ քեզի համար, պոռաց Մարֆա տարբեր ձայնով մը և բարկութեամբ:

Քորնէյ առանց պատասխանելու ոտքովը դուռը հրեց այնպէս ուժգին որ պատերը դողացին:

Տնակին միւս յարկը անցաւ, համրը արթնցուց և հրամայեց որ ձին լծէ: Համրը մէկ անգամէն չարթնցաւ: Չարմացած՝ իր քեռիին կը նայէր և երկու ձեռքերովը գլուխը կը քերէր: Երբոր վերջապէս հասկցաւ թէ ինչ կը պահանջուէր իրմէ, շուտով ցատկեց, իր մուճակները և պատրուած վերարկու մը հագաւ և ճրագը առնելով բակը ելաւ:

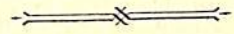
Սրգէն բոլորովին լուսցած էր երբոր Քորնէյ մեկնեցաւ սայլակով այն ձամբէն, ուսկից

դեռ իրկունը անցած էր Քուզմայի հետ:

Շողեկառքին մեկնելէն իննգ վայրկեան առաջ կայարան հասաւ: Համրը՝ տեսաւ անոր տոմսակ մ'առնելով պայուսակն ալ միասին վակօն մտնելը ուսկից գլուխով մնաք բարևի նշան ալ բրած էր իրեն, և շողեկառքը մեկնած:

1053
39
222
2015

Մարֆայի՝ դէմքին վրայ սկրդուքներէն դատ երկու կողերն ալ կոտրած էին և գլուխը ճեղքուած: Բայց, առողջ ուժեղ և դեռատի բլլալուն, մէկ ամիս յետոյ բուժուած էր, առանց ո՛ւրէ հետք կրելու հարուածներէն: Ընդհակառակը, պղտիկ աղջիկը՝ կեանքին մինչև վերջը հաշմանդամ էր, բազուկին երկու ոսկրները կոտրած և լաւ բուժուած չբլլալուն: Գալով Քորնէյի՝ մեկնելէն ի վեր ո՛չ մէկ լուր ունեցող կար: Մինչև իսկ չէր գիտցուեր թէ ողջ է կամ մեռած:

Բ.

Տասնևեօթը տարի անցած էր: Աշնան իրկուն մը, արեւը մարը կը մսնէր. գիշերը սկսած էր և ժամը դեռ չորս չկար: Հօտը Անտրէիէիլքայի գիւղը կը վերադառնար: Հովիւը՝ իր պարտաւորութիւնը աւարտած բլլալով, վերջին ուտիքի նախօրեակին մեկնած էր հոնկէ, որով կիները և տղաքները կարգով խաշնարածի դեր կը կատարէին:

Հօտը դաշտերէն գլուխահած էր դէպի աղտոտ Քորնէյ վասիլիւճ

քահապետուած սողողտան՝ գիւղ վերադառնալու համար բառաջելով և մայելով :

Գուարին առջեւէն՝ ճամբուն վրայ բարձրահասակ ծերունի մը կ'երեւէր գանգուր մազերն ու մօրուքը ճերմկած . մինակ թանձր յօնքերը սե էին : Անձրեւէն գունաթափ եղած՝ գլգլեակ վերարկու մը հագած էր և բարձր գտակ կը կրէր ան , որուն կոր քամակն ի վար կախուած է կաշիէ պայուսակ մը : Գոուարաւ կ'ընթանար ան քարշ տալով ցեխին մէջ իր անձեւ՝ թրջած՝ կրունկները կտորած ոտնամանները , և ամէն մէկ քայլին՝ կաղնեփայտէ անթացուպին կը կրթնէր : Երբոր հօտը հասաւ ետեւէն , կանգ առաւ մարդը :

Հօտը քշող երխասարդ կինը՝ գլուխը պերուզով ծածկած էր և շրջազգեստին քղանցքը մէջքին փաթթած : Էրիկ մարդու կօշիկներ հագած էր ան և արագաշարժ՝ ճամբուն մերթ այս մերթ այն կողմը կ'անցնէր յետամնաց գառնուկներն ու խողերը քշելով : Երբոր ծերուկին մօտ հասաւ , կանգ առնելով քաղցր՝ հնչուն և գիրգ ձայնով մը .

— Բարեւ , Մեծ-Հայր , ըսաւ :

— Բարեւ , աղջիկս , պատասխանեց ծերուկը :

— Պառկելիք ա՞նկ կը փնտոես :

— Տեսնե՞ք , ըսաւ ծերունին խեղդուկ ձայնով մը :

— Է՛հ , Մեծ-Հայր , յարեց անուշ ձայնով մը գեռատի կինը , շիփ շխտակ մեր տունը գնա՛ ուրեւմըն : Ծամբուն վրայ երբորդ տնակն է . կեսուրս սիրայօժար կը հիւրընկալէ գիշերը ասանկ բոլոր ուղեւորները :

— Երբորդ տնակը : Ուրեմն Զինովիէվէնց տնակն է , ըսաւ ծերունին աչքերը թարթելով լըրջադէմ :

— Կը ճանչնա՞ս ըսել է անոնք :

— Անգամ մըն ալ եկած եմ :

— Փետուչկա՛ , ի՞նչ բերանդ բացեր կը նայիս : Կաղ գառնուկը՝ բոլորովին ետ մնացեր է . չնայի՞ս :

Աջ ձեռքի գաւազանը երերցնելով և ձախ ձեռքո՛յն ալ գլուխը ծածկող պերուզը ձախլիկ կերպով մը բռնելով , դեռատի կինը վազեց սե գառնուկին ետեւէն որ շատ ետեւօք կը կազար :

Ծերունին՝ Քօրնէյն էր : Դեռատի կինը՝ նոյն ինքն Ակաֆիան էր որուն բազուկը կտորած էր տասնեւեօթ տարի առաջ : Ակաֆիա իրենց գիւղէն չորս վերսթ հեռաւորութիւն ունեցող Անտրէիէվքա գիւղին հարուստ մէկ ընտանիքին հարս գացած էր :

*

*

Քօրնէյ Վասիլիէֆ , այն խրոխտ՝ հարուստ մարդը , այն կարչնեղ մարդը՝ այլեւս տկար , չքաւոր ծերունի մըն էր , որ հագած զգեստէն՝ զինուորի տոմսէն և պայուսակին մէջ երկու շապիկէ գատ ուրիշ ոչինչ ունէր :

Բոլոր այս փոփոխութիւնները քիչ քիչ տեղի ունեցած էին , այնպէս որ ինքն ալ չէր կարող ըսել թէ երբ սկսած էր և ո՛չ ալ ինչպէս պատահած : Միակ գիտցածը , որուն հաստատապէս համոզուած էր , այն էր որ իր նենգաւոր կինը բոլոր իր դժբաղտութեանց պատճառն էր :

Կնոջմէն բաժնուելով , շխտակ անտառը ծախող

սեփհականատիրոջ գացած էր: Չէր կրցած գնել, արդէն ծախուած ըլլալուն: Ուրեմն Մոսկուա վերադառնալով սկսած էր ինքզինքը արբեցութեան տալ: Առաջ ալ կ'արբենար, բայց այս անգամ ամբողջ երկու շաբաթ գինովութենէ չսթափեցաւ բնաւ. գինովութիւնն անցնելէ ետք, Վօլկա մեկնեցաւ արջառ փնտռելու: Գնումը աննպաստ եղաւ. Երկրորդ անգամ ալ հոն գնաց, բայց այս երկրորդ գնումն ալ չյաջողեցաւ: Վերջապէս մէկ տարի յետոյ՝ երեք հազար ռուբլիէն հազիւ քսան և հինգ ռուբլին մնացած էր: Գործաւոր ըլլալու հարկադրուեցաւ: Առաջ ալ կը խմէր, և հետզհետէ ա՛լ աւելի շատցուց այլևս:

Նախ և առաջ տարի մը՝ արջառի վաճառակաւնի մը քով վերակացու կեցաւ, բայց արբեցութեանը համար վռնտուեցաւ:

Յետոյ, ծանօթներու շնորհիւ գինեովաճառի մը մօտ մտաւ, բայց ասիկա ալ երկար ատեն չտեւեց, հաշիւները սխալ ընելուն՝ հոնկէ ալ ճամբուեցաւ: Հայրենի տունը վերադառնալ, բայց ամօթապարտ պիտի մնար: «Իմ բացակայութեանս միշտ կենակցեր են անոնք: Թերեւս մանչ զաւակն ալ ինձմէ չէ» . կը խորհէր:

Հետզհետէ գործը աւելի կը վատթարանար: Գինարբուքէն չկրնալով հրաժարիլ, արջառի պահպան եղաւ: Բայց քիչ ետք ո՛չ իսկ ատանկ գործ կրցաւ գտնել:

Գանի վիճակը կը խեղճնար, այնքան աւելի յանցապարտ կը գտնէր իր կինը և երթալով բարկութիւնը կ'աճէր անոր դէմ:

Քօրնէյի վերջին գործը եղաւ անասունի պահպանութիւն անծանօթ մէկու մը քով: Անասունները հիւանդացան, որուն մէջ Քօրնէյ ո՛ւնէ յանցանք չունենալով հանդերձ ճամբուեցաւ:

Քօրնէյ որոշեց ճամբայ ելնել: Լաւ պայուսակ մը՝ շաքար և կօշիկներ ճարեց, ութ ռուպլի ունէր և Քիէլ մեկնեցաւ:

Չանձրանալով հոն, դէպի Կովկաս ճամբու ինկաւ: Ճամբան հիւանդացաւ. չափազանց սկարացած էր. հազիւ մէկ ռուպլի եօթանասուն կոպէկը մնացած էր և հոն ոչ մէկ անձ կը ճանչնար: Որոշեց տուն վերադառնալ իրենց գիւղը:

« Թերեւս մեռած է խաբերան, իսկ եթէ դեռ ողջ ըլլայ, գոնէ մեռնելէ առաջ պիտի յայտնեմ իրեն ամեն բան. թող գիտնայ շնացող կինս թէ զիս ի՛նչ վիճակի հասցուց. » մտածեց և գիւղին ճամբան ձեռք առաւ:

Տենդէ տատապելուն օր օրի կը սկարանար, այնպէս որ օրական տասը տասնևհինգ վերսթէն աւելի չէր կարող ճամբայ կտրել: Իրենց գիւղին երկու հարիւր վերսթ մնացած, այլևս ոչ իսկ կոպէկ մը ունէր: Յանուն Քրիստոսի մուրալով շարունակեց ճամբան: « Զիս այս վիճակին հասցնելուդ համար ուրախացի՛ր » կը մտածէր:

Հիւանդ հիւանդ երկու շաբաթէն հազիւ կրցաւ այդ երկու հարիւր վերսթ ճամբան առնել և հասաւ այն տեղը ուր հանդիպած էր Ակաֆիային, զոր աղջիկը չէր համարեր և որուն բազուկը կոտրած էր ատենօք:

Գ.

Ակաֆիայի պատուէրին համաձայն, Զինովիէվի տունը հասնելուն՝ գիշերը հոն անցնելու թոյլտուութիւն խնդրեց :

Տնակէն ներս մտած ատեն՝ սովորութեանը համաձայն խաչակնքեց սրբոց պատկերներուն առջին և յետոյ անեցիները բարեւեց :

— Սառեր ես, Մեծ-Հայր: Գնա՛, գնա՛ վառարանին մօտ, ըսաւ տանտիրուհին՝ շատ զուարթ թոմթոռկած պառաւ մը, որ սեղանը կը պատրաստէր :

Ակաֆիայի ամուսինը՝ երիտասարդ գիւղացի՝ որ սեղանին մօտ նստած ճրագը կը լեցնէր,

— Այդ ս՛րչափ թրջեր ես, ըսաւ, բայց ի՞նչ արած, վրայ չորցնելու ես :

Քօրնէյ կօշիկները հանեց, քակուեցաւ և թունիրին վրայ ելաւ :

Ակաֆիա՛ ոչխարներն ու արջառը տեղաւորելէ ետք լեցուն սափոր մը կաթ բերած ներս մտաւ և

— Միթէ ծեր ուղեւոր մը չեկա՞ւ, հարցուց, հոս գալու խորհուրդ տուած էի իրեն :

— Հոն է, ըսաւ ամուսինը, թոնիրը ցցունելով ուր նստած էր Քօրնէյ և իր մազոտ, նիւար սրունքները կը շփէր :

Տնեցիք՝ թէյի ատեն Քօրնէյն ալ հրաւիրեցին : Քօրնէյ վար իջնալով նստարանին ծայրիկը նստաւ :

Գաւաթ մը թէյ և շաքար տուին անոր :

Խօսակցութիւնը օգին և հունձքին վրայ կը

դառնար. ցորենը լաւ չէր այն տարի, կանեփը արտերուն մէջ կը փտէր անձրևներուն պատճառաւ :

Քօրնէյ պատմեց թէ ճամբան՝ կանեփով լեցուն արտեր տեսած էր :

Դեռատի կինը՝ հազիւ դեղնորակ, թոյլ թէյի գաւաթ մըն ալ լեցուց հինգերորդ անգամ ըլլալով և հրամցուց Քօրնէյի :

— Բան մը չէ՛, ա՛ն հայրի՛կ, կենացդ խմէ՛, կ'ըսէր տեսնելով որ կը մերժէ :

Զգուշութեամբ առնելով լեցուն գաւաթը՝

— Ինչո՞ւ համար ձեռքդ չիտակ չէ, հարցուց անոր Քօրնէյ :

— Տղայութեանը ատեն՝ ձեռքը կոտրեցին : Հայրը սպաննել ուղեց մեր Ակաֆիան, պատասխանեց շատախօս պառաւ մայրը :

— Է՛հ, ի՞նչ պատճառաւ, հարցուց : Եւ դեռատի կնոջ դէմքը դիտելով, յանկարծ՝ միտքը ինկաւ Էօվսթիկը իր կապոյտ աչերովը և թէյը բռնած ձեռքը այնքան ուժգին դողաց որ թէյին կէսը թափեցաւ :

— Մեր գիւղը՝ Կայի մէջ, բռնաւոր մարդ մը կար, Ակաֆիայի հայրը՝ որ Քօրնէյ Վասիլէֆ կը կոչուէր : Հարուստ մարդ մըն էր : Օր մը՝ այնպէս մը բարկացաւ կնոջը դէմ որ զանի գետինը զարկաւ, և ատիկա բաւական չէր, աղջիկն ալ հաշմանդամ ըրաւ :

Քօրնէյ լուռ կը մնար, իր սև յօնքերուն տակէն նայելով մերթ Ակաֆիային մերթ անոր ամուսնոյն :

— Է՛հ, պատճառն ի՞նչ էր, հարցուց կրկին, շաքարին կտորը խածնելով:

— Ո՞վ գիտէ. յարեց պառաւը: Մենք կիններս, ամենքս ալ շատախօս կ'ըլլանք, պէտք է որ մենք պատասխանենք: Պատճառը ծառայն էր, մեր գիւղէն լաւ աշխատաւոր մը՝ որ մեր տունը մնաց մինչև մահուան օրը:

— Մեռա՞ւ. հարցուց Քօրնէյ և հազաց:

— Շատոնց մեռած է... Այս դեռատի հարսը անոնցմէ առինք: Շատ աղէկ կ'ապրէին: Գիւղին ամէնէն ունեւոր մաշգիլին էին անոնք ատենօք:

— Է՛հ, մարդն ի՞նչ եղաւ, հարցուց Քօրնէյ:

— Հարկաւ ան ալ մեռած ըլլալու է: Ինքը՝ գինքը գինարբուքի զարկած էր. արդէն տասն և հինգ տարի մը կ'ընէ:

— Աւելի կ'ընէ, մայրս պատմած է ինծի:

— Է՛հ, ոխ պահած չե՞ս անոր դէմ, ձեռքիդ համար... հարցուց Քօրնէյ:

— Բայց միթէ օտարակա՞ն մըն էր ան. Հայրս էր: Օ՛ն, խմէ՛ որ տաքնաս. կ'ուզե՞ս:

Քօրնէյ չպատասխանեց և սկսաւ հեծկլտալ:

— Ի՞նչ ունիս:

— Ոչինչ, սանկ: Քրիստոս պահապան ըլլայ ձեզ:

Եւ դողդոջուն ձեռքերովը բազրիքէն բռնելով թոնիրին վրայ ելաւ:

— Տարօրինակ բան, ըսաւ պառաւը իր տղուն ցցունելով ձերունի ուղեւորը:

Դ.

Յաջորդ առտուն ամենէն առաջ ելաւ Քօրնէյ, վար իջաւ թոնիրէն, կոշիկին չորցած լաթերը շփեց և շատ դժուարութեամբ հագնելով, պայուսակը առաւ...

— Ի՞նչ կայ, հայրիկ, աւելի լաւ է որ նախաճաշի սպասես, ըսաւ պառաւը:

— Շնորհակալ եմ, կ'երթամ:

— Ուրեմն գոնէ երէկուան հացերը ա՛ւ, կեցիր, պայուսակիդ մէջ դնեմ:

Քօրնէյ շնորհակալութիւն յայտնեց և հրաժեշտ առաւ:

— Երբոր նորէն անցնիս այս կողմերէն, մեղի եկուր, եթէ չուած չըլլանք այս աշխարհէն:

Աշնան թանձր մառախուղ մը թէև ծածկած էր ամէն բան, բայց Քօրնէյ ճամբան գիտէր, իր բոլոր ելեւէջներովը, անտառ և ձերմակ ուռենիներովը՝ աջէն ու ձախէն, որչափ որ տասներեօթը տարիէ ի վեր փոփոխութիւններ ալ կրած ըլլային, հիներուն անդ նորեր բուսած և այն ատենուան նորերն ալ ծերացած ըլլալով:

Կայ գիւղը նոյնն էր, մինակ թէ գիւղ մըտնելու ճամբուն վրայ նոր տուներ շինուած էին: Փայտաշէն քանի մը տնակներու տեղ ալ քարաշէններ աւելցած էին: Իրենց քարէ տունը քիչ մը հինցած էր, տանիքը՝ շատոնց ի վեր յարդարում տեսած չըլլալուն, անկիւններէն քարեր թափած էին և վերնագաւթակը կ'ըբած:

Իր հին բնակարանին մօտեցած ատեն, ճարձուղ դուռներուն ետեւէն մատակ ձի մը իր մտրուկին հետ ինչպէս նաև մոխրագոյն ձի մը դուրս ելան: Մոխրագոյն ձին՝ ճիշտ նմանութիւնն ունէր այն մատակ ձիին, որը մեկնելէն տարի մը առաջ տօնավաճառէն բերած էր: «Հաւանականաբար նոյն ան ձին էր: Միեւնոյն գաւաղը, միեւնոյն լայն կուրծքը և մազոտ ոտքերը» մտածեց: Սև աչուկ մանչուկ մը որ նոր ստնաման մը հագած էր, ձիերը կը վարէր: «Հաւանականաբար թոռը, Ծէտկայի թոռը: Ճիշտ ու ճիշտ անոր սև աչքերը» մտածեց Քօրնէյ:

Մանչուկը՝ անծանօթ ծերունիին նայեցաւ և ցեխին մէջ ցատկոտող մտրուկին ետեւէն վազեց: Մանչուկին ետեւէն սև շուն մըն ալ ցատկեց, նման իր երբեմնի շունին:

«Արդեօք ի՞մ շունս է» մտածեց, բայց յիշեց որ արդէն քսան տարուան խնդիր էր:

Վերնագաւթակին մօտենալով, դժուարութեամբ վեր ելաւ այն սանդուղէն, որուն վրայ նստած էր բազրիքին վրայէ ձիւն ուտելու համար: Գուռը բացաւ:

— Ինչո՞ւ բան մը չըսած ներս կը մտնես, հարցուց կնոջ ձայն մը տնակին մէջէն:

Ձայնը ճանչցաւ. և խոկոյն կինը — իր կինը — վտիտ՝ թոմթուկած ծերացած երեւցաւ:

Քօրնէյ կը սպասէր տեսնել այն դեռատի՝ գեղեցիկ Մարֆան՝ որ մեղանչած էր և զոր ինքը կ'ատէր ու կ'ուզէր կշտամբել, ու յանկարծ անոր տեղ պառաւ մը կը տեսնէր ա՛ն առջին:

— Եթէ ողորմութիւն է, պատուհանին տակէն կ'ուզեն, յարեց ճուղած ձայնով մը:

— Ողորմութիւն չէ, ըսաւ Քօրնէյ:

— Ի՞նչ կ'ուզես ուրեմն:

Յանկարծ կեցաւ կինը: Քօրնէյ անոր դէմքէն հասկցաւ որ ճանչցած էր զինքը:

— Հոս պակաս չեն քեզի պէս մուրացիկներ: Գնա՛ և թող Աստուած օգնական ըլլայ քեզ:

Քօրնէյ պատին կրթնեցաւ և անթացուպին յենած անոր վրայ սեւեռեց աչքերը: Բայց զարմացումով զգաց որ այլեւս մնացած չէր այն բարկութիւնը, զոր այնքան երկար տարիներ զգացած էր իր ներսիւնին: Տեսակ մը տկարութիւն՝ յուզում եկած էր վրան:

— Մարֆա՛, դուն ալ պիտի մեռնիս:

— Գնա՛, օ՛ն. Տէր ընդ ձեզ, ըսաւ արագաբար և բարկութեամբ:

— Ուրիշ ըսելիք չունի՞ս ինծի:

— Բան մը չունիմ քեզի ըսելիք: Գնա՛. Տէր ընդ քեզ: Քեզի պէս ծոյլ շատ կայ:

Արագ քայլերով տնակը մտաւ և դուռը երեսին գոցեց ուժով մը:

— Ինչո՞ւ կը նախատես, պոռաց էրիկ մարդու ձայն մը, և դուռնէն դուրս ելաւ տասպարը մէջքին սեահեր շինական մը, ճիշտ ինչպէս որ էր Քօրնէյ քառասուն տարի առաջ, միայն թէ սա աւելի փոքր ու նիհար թէև, բայց միեւնոյն շատ փայլուն սև աչքերով:

Ծէտքան էր ան՝ որուն բերած էր տասնեւեօթ տարի առաջ պատկերներու գիրք մը: Անիկա էր

որ մօրը կը նեղանար մուրացիկին ոչորմած չըլլալուն համար :

Անոր հետ դուրս ելաւ նաև տապօրը մէջքին համր քեռորդին : Ան ալ տարիքոտ մարդ մը դարձած էր դէմքը խորշոմած , ցանցառ մօրուքով , երկարավիզ ու թափանցող սուր նայուածքով : Երկու շինականները ճաշած ըլլալով անտատ կ'երթային :

— Կեցի՛ր, Մեծ-Հա՛յր, ըսաւ, Ֆէտկա և նախ ծերուկը մատնանշելով , համրին նշանացի ցցուց սենեակը և ձեռքերովը շերտ մը հաց կտրելու շարժուծեւն ըրաւ :

Ֆէտկա ճամբուն վրայ ելաւ , իսկ համրը տընակ վերադարձաւ : Քօրնէյ տակաւին գլուխը կախ անթացուպին յենած՝ և պատին կրթնած կը մնար : Չափազանց տկար կը զգար ինքզինքը և դժուարութեամբ կը բռնէր լացը : Համրը դուրս ելաւ տնակէն սև՝ թարմ հացի խոշոր շերտ մը և ձեռին և Քօրնէյի երկնցուց :

Քօրնէյ նախ խաչակնքեց և յետոյ առաւ հացը . համրը տնակին դրան կողմը դառնալով անանկ ձեւեր մ'ըրաւ , որով հասկցնել կ'ուզէր թէ մօրաքըրոջը ընթացքին չէր հաւնած : Յանկարճ չփոթեցաւ սակայն , և բերանաբաց մօտեցաւ Քօրնէյի կարծես թէ ճանչցած էր զանի :

Քօրնէյ այլեւս չկրնալով զսպել իր արցունքները , վերարկուին քղանցքովը սկսաւ աչքերը՝ քիթը և ճերմակ մօրուքը սրբել և կռնակը դարձրնելով համրին , վերնագաւթակէն վար իջաւ :

Այս մարդերուն առջև , կնոջը առջև , իր

տղուն առջև , ամէնուն առջև ստորնացումի՛ գոհունակութեան՝ խանդաղատանքի խառն զգացում մ'էր ունեցածը , ի՛նչ որ իրեն ուրախութիւն ու միանգամայն ցաւ պատճառելով իր հոգին կ'արխնոտէր :

Մարֆա՝ պատուհանէն կը դիտէր և մինչև որ ծերունին չհեռացաւ չգնաց , չկրցաւ հանգիստ շունջ առնել :

Երբոր Մարֆա համոզուեցաւ որ ծերունին մեկնած էր այլեւս , սկսաւ իր գործին և հիւսել : Ծատ կը ջանար , բայց ձեռքերը յառաջ չէին երթար : Պահ մը դադրեցաւ և սկսաւ խորհիլ Քօրնէյի վրայ ինչ վիճակի մէջ որ տեսած էր քիչ առաջ : Ծանչցած էր ան մարդը՝ որ ատենօք գէշ վարուած ու սիրած ալ էր զինքը . սոսկումով համակուեցաւ իր քիչ առաջուան ընթացքը մտարեւելով : Պարտաւորութիւնը չէր կատարած : Բայց ի՛նչպէս . կարելի էր ընդունիլ : Քօրնէյը ըլլալը և թէ տուն վերադառնալը չէր ըսած . . .

Ու կրկին սկսելով գործին մինչև իրկուն հիւսեց :

Ե.

Ծատ նեղութեամբ՝ իրիկուան դէմ Քօրնէյ հասաւ Անտրէիէվքա և նորէն Զինովիէվենց ասպընջականութիւնը խնդրեց գիշերուան համար :

Հիւրընկալեցին զանի :

— Է՛հ , հայրի՛կ , չկրցա՞ր քալել :

— Ո՛չ , շատ տկար եմ : Արդարև վերադառնալու եմ : Այս գիշեր կը թող՞ուք որ հոս անցնեմ :

— Հրամմէ՛, չորցո՛ւր վրադ :

Ամբողջ գիշերը, Քօրնէյ տենդէ տառապե-
ցաւ : Առտուան դէմ քիչ մը հանդստանալով, երբոր
արթնցաւ, տան բոլոր մարդիկը իրենց աշխատանքին
գացած էին, տնակին մէջ մինակ Ակաֆիան կար :

Թոնիրին վերեւ փռուած չոր վերարկուին
վրայ տարածուած էր ինքը : Ակաֆիա փռուէն հա-
ցերը կը հանէր :

— Աղջիկս, կանչեց անոր տկար այլ քաղցր
ձայնով մը, հոս եկո՛ւր :

— Հիմա՛կ, հայրի՛կ, պատասխանեց հացը քա-
շելով : Բան մը խմել կ'ուզե՞ս. օղի՞ :

Չպատասխանեց :

Ակաֆիա երբոր վերջին հացն ալ հանեց փռու-
էն, պզտիկ ամանով մը օղի ալ առած մօտեցաւ
ծերունիին, որն որ բնաւ տեղէն չշարժեցաւ և
խմելիքն ալ չառաւ, այլ կռնակի վրայ պառկած
ու գլուխը վեր սկսաւ խօսիլ այսպէս, առանց
դիրքը փոխելու :

— Կաֆիա՛, ժամս հասած է, մեռնելու կը պատ-
րաստուիմ : Յանուն Քրիստոսի ներէ՛ ուրեմն ինձի :

— Աստուած ներէ՛ : Բայց ի՞նչ բանի համար.
դուն ինձի չարիք ըրած չես :

Լուռ կը մնար :

— Եւ յետոյ նաև... զաւա՛կս... : Մօրդ գնա՛
և ըսէ անոր... : Ուղեւորը... ըսէ անոր... երէկ-
ուան ուղեւորը... :

Սկսաւ հեծկլտալ :

— Մերոնց գացած ե՞ս ուրեմն :

— Ա՛յո, ըսէ անոր թէ երէկուան ուղեւորը...
ուղեւորը... ըսէ... : (Հեծկլտուքները կրկին ար-

գելք եղան : Վերջապէս ուժաւորուելով, աւար-
տեց) իրմէ հրաժեշտ առնելու համար եկած էր... :

Եւ սկսաւ կուրծքին վրայ փնտուելու :

— Պիտի ըսեմ՝, հայրի՛կ, պիտի ըսեմ : Ի՞նչ է
փնտուածդ սակայն :

Ծերունին՝ առանց պատասխանելու, բոլորո-
վին գալարուն ճիգով մը, իր մազոտ ու վտիտ
ձեռքին մէջ առաւ թուղթ մը և անոր երկնցուց :

— Եւ ասիկա, կը տեսնես... տուր... եթէ
հարցնեն քեզի... : Զինուորի տոմսակս է : Փա՛ռք
Աստուծոյ բոլոր մեղքերը քաւուած են... :

Անոր դէմքը հանդիսաւոր արտայայտութիւն
մ'առաւ : Յօնքերը վեր բարձրացան և աչքերըն
ալ ձեղունին սեւեռած՝

— Մո՛մ մը, մրմնջեց առանց շրթունքը երեր-
ցնելու :

Ակաֆիա հասկցաւ : Սրբոց պատկերներուն
առջեւէն մտմ մ'առնելով վառեց և անոր յանձնեց :
Ծերունին իր կոշտ մատերուն մէջ առաւ մտմը :

Ակաֆիա՝ տոմսակը սնտուկին մէջ պահելու
գնաց և երբ վերադարձաւ անոր ժօտ, տեսաւ որ
մտմը ձեռքին մէջ չէր այլևս, աչքերը արդէն սեւե-
ռուն՝ չէին տեսներ այլևս և կուրծքն ալ անշարժ էր :

Ակաֆիա խաչակնքեց, մարեց մտմը, և մա-
քուր անձեռոցով մը ծածկեց մեռեալին դէմքը :

*
**

Այն գիշերն ամբողջ, Մարֆա չէր կրցած
քնանալ. միշտ Քօրնէյի վրայ կը խորհէր : Առտուն՝
մուշտակը հագաւ, գլուխն ալ պերոզով ծածկելէ
ետք դուրս ելաւ խմանալու համար թէ՛ ո՛ւր գա-

ցած էր երէկուան ուղեւորը : Անմիջապէս իմացաւ որ ծերունին Անտրէիէվքա գացած էր :

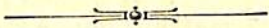
Մարֆա գաւազան մ'առնելով դէպի Անտրէիէվքա մեկնեցաւ : Քանի կը մտանար , այնքան աւելի կը վրդովուէր : «Պիտի ողջունեմ անոր : Տուն պիտի բերենք և մեզքը պիտի քաւենք , գունէ տունը՝ իր սողին մօտ թող մեռնի» կը մտածէր :

Աղջկանը տունը հասնելուն , Մարֆա մարդերու բազմութիւն մը նշմարեց հոն : Ոմանք գաւթի թըն էին , ոմանք պատուհաններու տակ : Սմէնքն ալ արդէն իսկ գիտէին թէ ան հարուստ Քօրնէյ Վասիլիէֆը , որ ամէնուն ծանօթ էր գաւառին մէջ քառսուն տարի առաջ , խեղճ ուղեւորի մը պէս մեռած էր իր աղջկանը տան մէջ :

Տեսակին մէջն ալ բազմութիւնը լեցուն էր : Կիները կը փսփսային , կը հառաչէին , «ա՛հ»երով կը կոծէին :

Երբոր Մարֆա սենեակէն ներս մտաւ , ճամբայ տունն որ անցնի , և Մարֆա՝ սրբոց պատկերներուն առջև անոր մարմինը լուացուած և պատատուած տեսաւ , որուն մօտ Յիլիբ Քօնօնիչը՝ սլաւերէն լեզուով աղօթքներ կը սաղմոսերգէր սարկաւազի մը պէս :

Շատ ուշ էր ներելու կամ ներողութիւն խնդրելու համար : Եւ ծերունիին ալ խիստ և վեհափառ դէմքը տեսնելով կարելի չէր հասկնալ թէ ինքը ներած էր կամ ոչ :

ԱՆԴՐԱՆԻԿ Մ. ԿԵՆՃԵԱՆԻ Կողմէ
ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒՄ

1. — ՕՊԵՐԼԷՆԵՐԸ կամ ԱԼԶԱՍՅԻ ԸՆՏԱՆԻՔ
ՄԸ. — Հայրենասիրական բաներա- դր. խաղ. թարգմ. 5
2. — ԲՕՐՆԷՑ ՎԱՍԻԼԻԷՅ. — Վիպակ Լեօն
Թոլստոյէ. թարգմ. 1

ՀԵՏՉՀԵՏԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿԵԼԻ ՊԱՏՐԱՍԹ
ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

3. — Գամիլ Ֆլամարիոն. — ԱՍՏՂԱԶԱՐԴ ԵՐԱԶՆԵՐ
(Գիտական վիպակ)
4. — Ժիլ Բաեօ. — ԿԱՄՔԻՆ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ.
— (ՅՁրդ տպագրութեան արժանանցած լուրջ
գործ, որ եւրոպական շատ մը լեզուներու ալ
թարգմանուած է):
5. — Տօք. Կիւսքալ Լը Պօն. — ՀՈԳԵԲԱՆԱԿԱՆ Յ-
ՐԷՆՔՆԵՐԻ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐՈՒ ՅԵՂԱՇՐՋՈՒՄԻՆ
6. — Մօրիս Մեքերլիսէ. — ԼԹՈՒԹԻՒՆԸ

ՀԵՂԻՆԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

7. — ԱՆՉՆԱԶՈՂ ԱՂԶԻԿԸ } Հայկեանքէ բազում
8. — ԶԱՏՈՒԿԸ } բարացուցական բա-
տերախաղեր

4365

24540

24541

24542

24543

24544

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0652624

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0652623

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0652627

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0652621

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0652626

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0652625

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0652619

12-54

79

2013

